

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

prosinec 2000 / ročník 1

Volby: svátek demokracie

Minulý měsíc se ti z nás, které k tomu Ústava opravňuje, mohli radovat ze svátku vzácnějšího (soudě dle frekvence výskytu) nade všechny svátky státní – svátku demokracie. Dnes, na rozdíl od naší „starší generace“, již snad každé malé dítě o demokracii něco ví. Nenabude-li tyto poznatky dítě samo, třeba pozorováním vzdělávacích pořadů na „veřejnoprávní“ (rozuměj „státní“) televizní stanici, bude o demokracii informováno nejpозději na (s největší pravděpodobností) státní škole na hodinách občanské nauky vyučované dle státem předepsaných osnov.

Vzhledem k tomu, že bez voleb by nebylo demokracie, jsou volby všeobecně považovány za vrcholný projev či svátek demokracie. Běžná představa o tom, k čemu při takových volbách (v zastupitelské demokracii) dochází, vypadá následovně:

Ve volbách volíme své zástupce, kteří za nás potom kolektivně rozhodují o závazných normách (zákonech apod.), jimiž se stanovují pravidla pro naše chování. Svým hlasem odevzdaným konkrétnímu kandidátovi mu tak vlastně dáváme jakousi plnou moc, aby při rozhodování o jednotlivých předpisech hlasoval za nás.

Ponechejme na jindy otázku smysluplnosti demokracie jako takové, která je vybudována na myšlence, že jednání většiny je správné. Připusťme dokonce, že v systému zastupitelské demokracie je voliči zvolený kandidát jejich zplnomocněným zástupcem k jakémukoliv rozhodování. Pokusme se nyní pouze zamyslet nad tím, co to znamená, když volby v demokracii vypadají třeba tak jako u nás minulý měsíc, tj. když se voleb neúčastní všichni voliči. Navzdory skutečnosti, že se o naši přízeň ucházelo mnoho kandidátů a všem šlo jen o naše dobro (jak jinak si vykládat jejich volební hesla typu „Mám vás všechny rád, chci abyste se měli dobře, volte mě!“), přišel k volbám v průměru jen jeden z pěti oprávněných voličů. Jak si takový jev vysvětlovat a jak na něj reagovat?

Jedním z vysvětlení je tradiční pohled na motivaci člověka k určitému jednání – srovnání užítku a nákladů. Užítkem z účasti ve volbách je možnost ovlivnit politické dění (zákony, práci vlády apod.). Nákladem na účast ve volbách je zjišťování informací o jednotlivých kandidátech za účelem výběru toho nejvhodnějšího kandidáta a v neposlední řadě též cesta do volební místnosti v daném termínu. Pokud převáží užitek nad náklady, člověk volit půjde, pokud budou náklady vyšší než užitek, k volbám se nedostaví.

Je možné identifikovat (kromě jiných) dva faktory, které redukovat užitek (či zvyšují náklady) z účasti ve volbách. Jedním z nich je *politická centralizace*: čím centralizovanější je vláda, tím více potenciálních voličů rozhoduje o jedné věci, tím menší váhu má hlas jednotlivého voliče a tím menší je proto pravděpodobnost, že účastí ve volbách nějakým způsobem politické dění ovlivní (což byl, vzpomeňme si, důvod, proč se chtěl voleb vůbec účastnit!). Druhým faktorem je *splývání postojů* jednotlivých kandidátů: čím jsou si postoje navzájem konkurujících si kandidátů bližší, tím je jednak pro voliče náročnější zvolit nejvhodnějšího kandidáta (což zvyšuje náklady účasti ve volbách) a klesá tím rovněž význam volby mezi nimi jakožto prostředku

(pokračování na straně 2)

Stát versus společnost

Josef Šíma

Stát představuje pro velkou většinu lidí instituci, která se zabývá problémy, na jejichž vyřešení by byl izolovaný jednotlivec krátký. Jedině tak se prý lze úspěšně vypořádat s poskytováním dostatečné pomoci chudým a nemocným, jen tak lze prý pěstovat umění, stavět silnice, chránit přírodu, vzdělávat děti... Takto lze pokračovat hodiny v nekonečném seznamu údajně nezbytných funkcí státu. Ti, kdo se snaží obhajovat omezení role státu, jsou označováni za naivní, nevzdělané a bezcitné „tržní komsomolce“, kteří nechápou složitost doby a význam stále dalších – „nových“ – úloh státu, které musí vykonávat obzvláště v době na přelomu tisíciletí, v období transformace, v době přibližování k EU, ve věku globalizace... Oproti „primitivnímu“ přístupu těchto „omezenců“ stojí „sofistikovaní“, univerzální recept skutečných „humanistů“, „společenských vědců“, „dobrosrdečných lidumilů“ – zásah státu. Každý přece chápe, že o tyto věci se nemůže starat osamoceny jedinec!

Na počátku byla... společnost

Člověk – jako tvor vybavený rozumem – si od počátků své existence uvědomoval, že přežití mu může nejlépe zajistit spolupráce s ostatními lidmi. Postupně se rozvíjející dělba práce umožnila zvyšování životní úrovně a činila vzájemnou závislost lidí na sobě mnohem intenzivnější. V důsledku dobrovolné spolupráce vznikaly a rozvíjely se vazby mezi lidmi, tj. vznikala a rozvíjela se *společnost*. Jednoduše řečeno, lidé zjistili, že velkou část problémů, před kterými stojí, nemohou řešit izolovaně, ale že je lze řešit pouze za pomoci ostatních lidí (společnosti). Toto platí tím více, čím důsledněji k dělbě práce dochází. V současnosti tedy nemůže nikdo předkládat návrh na návrat k řešení problémů osamocenými a izolovanými jednotlivci jako možnou alternativu vývoje, protože zřeknutí se společenských vztahů, tj. i dělby práce, by nutně přivedlo vyhnutí části lidstva. Značná část izolovaných jednotlivců by totiž nebyla vůbec schopna zajistit si obživu nutnou k pouhému přežití a ostatním, kteří by přežili, by dramaticky poklesla životní úroveň. Nikdo proto, snad kromě radikálních ekologů, takovéto návrhy nepředkládá. Přesto ovšem zastánci silného státu neustále tato nesignifikantní tvrzení stoupcům omezení role státu podsouvají, což lze považovat buď za jejich rafinovaný taktický tah nebo projev jejich hlouposti.

Rozvoj společenských (mezilidských) vztahů je tedy produktem dobrovolného a záměrného lidského jednání, jímž se lidé pokoušejí hledat efektivní způsoby zvyšování své životní úrovně. Tímto způsobem vznikají firmy, nadace, školy, spolky, cechy, komory, divadla atp., tj. všechno, co známe z naší každodenní zkušenosti. Na tomto místě se ovšem musíme na chvíli zastavit. Neunáhli jsme se, když jsme za výsledek fungování společnosti označili *všechno*, co známe z naší každodenní zkušenosti? Kde nám v naší analýze zůstal stát? Je stát výsledkem fungování společnosti?

Stát proti společnosti

Ne každou lidskou činnost můžeme označit za projev *rozvoje* společnosti, tj. projev dobrovolné spolupráce lidí za účelem zvýšení jejich blahobytu. Existuje velká skupina *protispolečenských* aktivit, které nejsou založeny na vzájemné spolupráci, nýbrž na pou-

(pokračování na straně 2)

Volby: svátek demokracie

(pokračování ze strany 1)

k ovlivnění výsledné politiky (což tedy snižuje užitek z účasti ve volbách). Je dost možné, že právě v důsledku těchto skutečností u stále více a více lidí převládá náklady nad užitek.

Je sice pravdou, že politici jsou schopni za problém, jenž je nutno nějakým způsobem řešit, označit téměř cokoliv, neboť to vytváří prostor pro jejich neko-nečnou legislativní a úřednickou činnost. Ovšem malá volební účast je pro politiky skutečným problémem zásadního významu, který neřeší jen tak, aby měli co dělat. Volební neúčast totiž podkopává legitimitu jejich činnosti. Čím menší je volební účast, tím více je výše zmíněná populární představa, že zvolení kandidáti jsou zástupci lidu, vzdálena skutečností. Při takové volební účasti, jakou bylo možno pozorovat při listopadových volbách, je zarážející, že se nikdo nepozastavuje nad tím, jak legitimní je mandát, kteří vítězové těchto voleb obdrželi. Zvolení kandidáti, kteří rozhodují o normách chování pro veškerou populaci, jsou totiž legitimní zástupci pouhých 20 % této populace (resp. oprávněných voličů). Nestačí-li 20% účast, potom o kolik méně voličů by se muselo k volbám dostavit, aby zvolení zástupci (či instituce, která je zastřešuje) ztratili svoji legitimitu? Vždyť i kdyby se voleb účastnili pouze kandidáti sami, zvolit by se klidně mohli, ale za zástupce lidu by se většina z nich vydávat asi ani nepokoušela...

Při zkoumání motivací člověka k účasti ve volbách se zcela neprávem opomíjí skutečnost, že volič může mít *užitek* z aktu *neúčasti* ve volbách. Neúčast lze totiž kromě lenosti a nezájmu vykládat rovněž jako *nesouhlas* s žádným z kandidátů. Taková interpretace neúčasti je však pro politiky dokonce ještě závažnější. Již by to totiž neznamenalo, že ti, kdo se voleb neúčastní, byli pouze pasivní a žádného svého zástupce si nezvolili, ale že *aktivně volili proti* všem navrženým zástupcům!

Není proto vůbec žádným překvapením, že většina politiků hledá vinu tohoto stavu na straně voličů. Ti „liberálnější“ se snaží voliče stigmatizovat jako ignoranty politického dění či nepřátele demokracie a tím je k účasti ve volbách motivovat. Naproti tomu ti více „sovětští“ chtějí voliče k účasti na demokratickém procesu motivovat sankcemi - chtějí závest povinnost účasti ve volbách.

Pokud se jim to podaří, přijdou voliči o jeden ze způsobů protestu proti politikům, kteří nám budou s tváří veselejší než kdy předtím tvrdit, že jsme si je sami zvolili... Že by v takovém případě byla legitimizace jejich činnosti z naší strany jen papírová, nebude většině z nich vadit. Co stojí za čísly na papíře, to není vidět a co není vidět, to politiky nezajímá!

Dan Štátný

Stát versus společnost

(pokračování ze strany 1)

žívání násilí - loupeže, vraždy, únosy, vydírání a jím podobné. V důsledku těchto aktivit dochází k obohacování jedné skupiny lidí (zločinců) na úkor druhé skupiny lidí (obětí násilí) a společnost (lidé, kteří mírumilovně žijí a spolupracují) se samozřejmě těmto násilným aktivitám snaží bránit - zloději, vrahové a jiní zločinci jsou chytáni a trestáni. Společenské síly jsou mobilizovány, aby tyto protispolečenské aktivity byly ze společnosti vymýceny. Podobné úvahy přivedly řadu myslitelů k poznání, že je velmi užitečné soustředit se na vysvětlování rozdílu mezi společenskými aktivitami a protispolečenskými aktivitami, tj. mezi aktivitami založenými na dobrovolnosti a aktivitami založenými na donucení. Upozorňovat na to, že čím více aktivit bude mít povahu protispolečenskou (čím více bude násilníků a zlodějů), tím méně síly zůstane zbytku společnosti na boj proti takovým aktivitám (chytání zlodějů a násilníků).

Do které skupiny patří instituce státu? Jedná se o součást společnosti nebo o příklad protispolečenské instituce? Jinými slovy řečeno, jde o instituci založenou na dobrovolnosti, nebo na donucení? Odpověď je zřejmá. Stát je *definován* jako instituce spočívající na donucení (zdanění), která je zároveň *monopolním* poskytovatelem služeb obrany a finálním arbitrem při řešení sporů, a proto jej musíme zařadit do skupiny obsahující protispolečenské instituce. Velikost skupin přívrženců politických stran, které se svým hlasováním snaží dát státu legitimitu a vytvořit dojem, že stát je cosi, co si lidé přejí a dobrovolně volí, není v této záležitosti rozhodující. Kdyby existoval byt jeden jediný člověk, který by byl (násilím, či pod hrozbou použití násilí) *donucen* akceptovat většinové rozhodnutí, stačilo by to na odmítnutí myšlenky, že stát je dobrovolnou, tj. společenskou institucí, a nutně by to vedlo k zařazení státu do kategorie protispolečenských sil.¹

Jelikož je stát protispolečenskou institucí, existuje *na úkor* společnosti. Odebírá jí sílu bojovat proti všem činnostem, jež společnost ničí. Oslabuje její schopnost pomoci dobrovolně dělby práce a směny stavět se proti silám, jež jsou založeny na násilí a donucení.

„Naneštěstí se jen málo rozumí tomu, že stejně tak jako platí, že stát nemá žádné své peníze,

nemá ani žádnou *svou* moc. Veškerou mocí, již disponuje, je moc, kterou mu dává společnost, plus ta, kterou získá čas od času znárodněním z toho či onoho důvodu. Neexistuje žádný zdroj moci, na které by stát jinak spočíval. Vždy, když tedy stát získá více moci..., společnosti zbude o tolik moci méně. Nikdy nelze posílit stát, aniž by nedošlo k přibližně stejnému vyčerpání moci společnosti.“²

Je možné najít nějaké, všemi viditelné důkazy tohoto omezování společenských sil a posilování protispolečenských sil státu? Zmírně jen pár nejkřiklavějších příkladů: V důsledku zestátnění systémů sociálního zabezpečení stát zlikvidoval téměř veškeré systémy pomoci chudým, nemocným a starým fungující na základě dobrovolnosti - o dlouhé historii „friendly societies“, vzájemných spolků, společenstev emigrantů v USA, Červeného kříže³ již dnes nikdo téměř nic neví a obhájci státu se až příliš rychle dobírají závěru, že kdyby se „mělo spoléhat na dobrovolnost“, tato pomoc by „nemohla být poskytována v dostatečném množství“. Odtud prý plyne důvod k rozsáhlým státním „sociálním“ redistribučním programům. Předchozí analýza nám ale již dala návod, jak na tento argument reagovat. „Vždy, když tedy stát získá více moci..., společnosti zbude o tolik moci méně. Nikdy nelze posílit stát, aniž by nedošlo k přibližně stejnému vyčerpání moci společnosti.“ V důsledku nárůstu moci státu klesá moc společnosti. Společnosti ochromené vyvlastňováním (zdaněním) ubývá schopnosti pomáhat chudým, nemocným a starým *právě kvůli* existenci státních programů organizované pomoci. Jestliže někdo tvrdí, že „společnost by dnes dostatečně neposkytovala“ nějaké služby, pak by se měl okamžitě vyslovit pro *posílení* moci společnosti, tj. oslabení moci státu, aby tyto služby společnost lidem v nouzi poskytovat začala. Opačný krok, jehož následkem je ještě větší posílení státu, tj. oslabení společnosti, zmiňovanou „nedostatečnost moci společnosti“ ještě prohlubuje a společenské síly ještě více ničí, přičemž hrozí jejich úplná destrukce. Kdo by byl motivován k tomu, aby cíleně buďval složité společenské vazby, zakládal nadace, podporoval nemocnice a dětské domy, když stát formou daní odčerpává polovinu příjmu, jenž si člověk vydělá? Kdo by pomáhal chudým, když mají „nárok“ na minimální zaručený příjem?

¹ Objektivisté (přívrženci učení Ayn Randové) nepřijímají tuto definici a přicházejí s konceptem státu, který nesmí vybírat daně a musí se spoléhat na dobrovolné příspěvky občanů. Dle jejich vize stát z definice násilí nepoužívá a jako jediný smí používat sílu k potrestání porušování práv. Z toho plyne, že v okamžiku, kdy stát sáhne k donucení (např. vybere daň), přestává být státem. Proto všechny instituce, které se běžně nazývají státy, v podobě, jak je známe z minulosti i současnosti, nejsou státy, ale gangy kriminálních. V tomto podivném konceptu státu jsme tedy ještě nikdy skutečný stát neměli, protože státu se dočkáme v okamžiku, kdy tato instituce ztratí schopnost dělat chyby (odlidští se) - bude konat pouze dobro, jeho používání síly se „objektivizuje“ a lidé mu budou dobrovolně platit, přičemž si tento stát ovšem zachová teritoriální monopol finálního soudního arbitra a poskytovatele bezpečnosti. Není proto možné, aby se člověk jeho „služeb“ monopolního arbitra vzdal, a není tak ani přípustné využít práva každého člověka na secesi (viz TL 9/2000). Již z této krátké analýzy je zřejmé, že tato vize je vnitřně rozporná.

² Nock, Albert Jay: *Our Enemy, the State*, A Free Life Editions Book, str. 3.

³ Když např. v roce 1931 v době nejhoršího hospodářského propadu v USA chtěla americká vláda zákonem prosadit 25 milionů dolarů federálních podpor v nezaměstnanosti, vystupoval Červený kříž ostře proti tomuto zákonu a prokazoval, že jeho vlastní zdroje jsou dostatečné k tomu, aby poskytl potřebnou pomoc. Jeho předseda poté před Kongresem prohlásil, že nový zákon „z velké části zlikviduje dobrovolné příspěvky, které jsou lidé zvyklí darovat“. Zákon v důsledku tohoto tlaku společnosti nakonec nebyl přijat.

Rozšiřování státních „sociálních“ programů ovšem nejen ničí schopnost společnosti pomáhat svým členům, ale zároveň vytváří velké skupiny lidí, jež jsou na „nárokových“ dávkách závislé. Tito lidé jsou v demokraciích poté mocnou politickou silou, která si vynucuje další zvyšování přerozdělování. Společnost založená na všestranně výhodné dobrovolné spolupráci se tímto procesem rozpadá na organizované skupiny, které využívají politické moci (donucení) a přetahují se o lup v podobě daňových výnosů. Stále více a více lidí se přestává věnovat produktivním aktivitám (poskytování užitečných věcí spotřebitelům) a soustřeďují se na politické manévrování, kterým se snaží dostat na stranu politických vítězů a čistých daňových příjemců.

Jednu z nejjasnějších analýz tohoto vývoje předložil německý sociolog z počátku 20. století Franz Oppenheimer. Ukázal, že existují dva základní způsoby uspokojování lidských potřeb: (1) výroba a dobrovolná směna s ostatními na trhu a (2) vyvlastnění bohatství druhých. První způsob nazývá Oppenheimer „ekonomické prostředky“ uspokojování potřeb a druhý způsob nazývá „politické prostředky“. Stát je výstižně definován jako „organizace politických prostředků“.⁴

Vznik státu

Jakým způsobem došlo k tomu, že stát začal společnost vytlačovat? Jak se stalo, že dobrovolnost byla nahrazena donucením? Jak se stalo, že *politické prostředky* uspokojování potřeb začaly zvyšovat svůj význam na úkor *prostředků ekonomických*? Jak vznikl stát?

Část autorů se snaží prokázat, že stát vznikl jako produkt dobrovolné volby (např. jako konstituční smlouva, jak tvrdí teoretikové veřejné volby). Stručně řečeno, lidé žijící v přirozeném stavu se sešli, uvědomili si, že některé problémy si vyžadují uvalení monopolní moci na společnost (např. řešení sporů), a tak se dohodli, že „założ“ stát. Těžko si ovšem lze něco takového představit. Kdo by se dobrovolně zbavil moci rozhodovat o svém životě a tuto moc svěřil do rukou instituce, ve které má jeho vlastní hlas jen nepatrný vliv na takto závažné rozhodnutí? Zcela určitě by se našel alespoň jeden člověk, který by se takovému smlouvy neúčastnil. Teoreticky je proto tento koncept zcela neudržitelný.⁵

Co nám o této skutečnosti vypovídá historie? Bohužel nic překvapivého:

„Ať již se podíváme na jakýkoli stát v jakémkoli okamžiku v historii, člověk nedokáže

rozlišit aktivity jeho zakladatelů a správců od aktivit profesionálních zločinců.“⁶

Klasický historický popis vzniku státu provedl Franz Oppenheimer v knize *Der Staat (The State)*, která je součástí jeho mnohasvazkového pojednání o společnosti. Oppenheimer dokládá, že státy typicky vznikaly jako důsledek porobení jedné skupiny skupinou druhou. Zemědělské kmeny, které se usadily na jistém území, se staly závislé na obdělávané půdě. Nezemědělské kmeny, například kmeny pastevců, začaly v této situaci ze zjevných ekonomických pohnutek vést válku proti usedlým kmenům. Zprvu pouze drancovaly a vraždily, ale po čase zjistily, že je dlouhodobě přínosnější zemědělské kmeny zotročit a vynucovat od lidí žijících na dobytém území platu. U vzniku státu tedy stála válka a drancování, k čemuž bylo také potřeba, aby byla omezena schopnost lidí žijících na dobytém území odejít (migrovat). Během času byl ochromen odpor porobeného kmene, od hrubého násilí mohlo být upuštěno a postačila pouhá hrozba násilím. Oba kmeny po čase splynuly, vládnoucí „elity“ se stabilizovaly a začaly vymýšlet mechanismy, jak z porobených mas získat stále více a více prostředků a zajistit jejich větší poslušnost. Tak vznikaly nové daně, centrální banky a celá třída státem placených intelektuálů, kteří mají vymýšlet důvěryhodné teorie ospravedlňující nutnost existence státu (existence donucení a organizovaného loupění) a udržovat národ v poslušnosti.⁷ „Zvyk se stává prvním důvodem dobrovolného otroctví“,⁸ všiml si již v 16. století Étienne de la Boétie, když se zamýšlel nad důvody přijímání útlaku ze strany vládců, a jeho poznatek platí dodnes. Instituce státu vznikla a je udržována násilím či hrozbou násilí. Nutně vytváří ve společnosti spory, vede k vytváření privilegovaných skupin, programovému a systematickému přerozdělování.

Rozvoj společenských sil jako projev civilizace

Uvědomění si základního rozdílu mezi způsobem fungování společnosti, pro který je typická harmonie a dobrovolnost, a fungováním státu, pro které je typický vznik hegemonského vztahu nadřízenosti a podřízenosti, používání donucení, je prvním krokem k porozumění nebezpečí plynoucí z nárůstu moci protispolečenské instituce - státu. K tomuto pochopení mohou napomoci skvěle klasické práce Alberta Jaje Nocka, Franze Oppenheimera a Murrayho

Rothbarda. Jak Nock přesvědčivě ukazuje, za veškerými úspěchy, kterých lidstvo dosáhlo, stojí tzv. síla společnosti (*social power*). Ta je generována vzájemnou interakcí jednotlivců, kteří prostřednictvím svobodného trhu produkují bohatství. Stát (*state power*) na druhé straně není tvořen žádnou produktivní silou, ale veškeré prostředky, které má, odčerpává společnosti, čímž omezuje její schopnost vytvářet další bohatství v nejšířším slova smyslu. Oppenheimer studuje historický vývoj státu, objevuje za jeho vznikem vždy válku, rabování a vraždění a identifikuje dvě protichůdné metody uspokojování potřeb lidí „politické prostředky“ a „ekonomické prostředky“, které opět vypovídají o důležitém rozlišování mezi státem (donucením) a společností (dobrovolností). A nakonec Murray Rothbard prokázal,⁹ že neexistuje žádná stabilní rovnováha mezi existencí státu a existencí společnosti. Každý, byť minimální stát se nakonec stává státem maximálním, což je úvaha, která tvoří paralelu slavného Misesova argumentu, že neexistuje stabilní rovnováha mezi svobodným trhem a plánováním.

V dnešní době všeovlivňující demokracie je důležité učinit jednu závěrečnou poznámku. O správnosti či morálnosti určité činnosti nemohou rozhodovat politické většiny. Většinový souhlas také nikdy nemůže být považován za všeobecný souhlas. Odlišení donucení jednotlivce od situace jeho dobrovolného souhlasu s určitým opatřením musí proto být základem každé smysluplné analýzy. Jsou-li něčí práva pošlapávána, pak na principiální odsouzení této situace nemá žádný vliv, co si o této skutečnosti myslí ostatní lidé. O existenci práv většiny nerozhodují.

„Popíráme právo většiny zabíjet, zotročovat a loupit jednoduše proto, že zabíjení, zotročování a loupění je v rozporu s [přirozeným] právem - v rozporu, který je tak velký, že jej nelze přehlédnout. Jestliže jsou velká porušení zákona špatná, jsou špatná i porušení malá... Vláda menšiny nad většinou se nazývá tyranii. Vláda většiny nad menšinou je také tyranii, pouze menšího rozměru. Budeš dělat to, co chceme my, a ne to, co chceš sám, je hlášáno v obou případech. A když to činí sto lidí devadesát devíti namísto toho, aby tak činil jeden vůči devadesát devíti, jde pouze o poměr lidí, kteří se chovají nemorálně.“¹⁰

Každý by si měl proto položit otázku: „Jsem pro společnost, nebo pro stát?“

⁴ „Existují dva zásadně odlišné prostředky, pomocí nichž je nucen člověk potřebující živobytí získávat nutné prostředky k uspokojení svých přání. Jsou jimi práce a loupež, vlastní práce a násilné vyvlastnění práce druhých... Navrhují... nazývat vlastní práci člověka a ekvivalentní směnu lidské práce za práci druhých lidí „ekonomické prostředky“ uspokojování potřeb, zatímco jednostranné vyvlastnění práce druhých bude nazýváno „politické prostředky“... Stát je organizací politických prostředků.“ Oppenheimer, Franz: *The State*, New York, Vanguard Press, 1914, str. 24-27.

⁵ Viz více Šíma, Josef (ed.): *Právo a obrana jako zboží na trhu*, Liberální institut, 1999.

⁶ C. Hamilton v úvodu ke knize Oppenheimera, Franz: *The State*, Free Life Editions, 1975, str. xii.

⁷ Typickým příkladem ze současnosti je tento způsob argumentace: Profesor Revenda ohledně vzniku státních emisních monopolů - centrálních bank - tvrdí: „Důvody zakládání centrálních bank sice nebyly... podložené, nicméně pozdější vývoj vedl jednak k ospravedlnění existence těchto bank a jednak i k narůstání jejich významu v řídicí hierarchii každé vyspělé ekonomiky. (Revenda, Zdeněk: *Centrální bankovníctví*, Management Press, 1999). Jinými slovy řečeno, centrální banky dostaly své privilegium výměnou za souhlas, jak říká L. Spooner, „že tyto banky budou dodávat vládě peníze kdykoli, v situacích náhlého nebezpečí, kdy bude nutné postrílet větší množství lidí“, což není podle Revendy sice dobře „podložené“, ale když už vznikly, narostl jejich význam v „řídicí hierarchii“ každé civilizované společnosti.

⁸ Boétie, Étienne de la: *The Politics of Obedience: The Discourse of Voluntary Servitude*, Free Life Editions, 1975, str. 64.

⁹ Rothbard, Murray: *The Ethics of Liberty*, New York University Press, 1998.

¹⁰ Spencer, Herbert: „The Right to Ignore the State“ v Spradling, Charles T. (ed.): *Liberty and the Great Libertarians*, Fox&Wilkes, 1995, str. 144.

aneb co nám parlament uzákonil, vláda nařídila a ministerstva vyhlásila

Vývoj právní úpravy poskytování dotací na kozu bezoárovou

Máme u nás to štěstí, že státní rozpočet je schvalován formou zákona. Stačí proto zalistovat zákony o státním rozpočtu a snadno zjistíme, že právě nadchází pátý rok dotování chovu kozy bezoárové ze státního rozpočtu. Zastavme se u příležitosti tohoto malého jubilea nad vývojem právní úpravy poskytování těchto dotací.

Zákon o státním rozpočtu v roce 1997, ještě v celkem nedokonalé formě, bez „do-statečného legislativního rámce“, jak se dnes říká, zavedl podporu pro tetřevy hlušce, tetřívky, koroptve, dropy velké, zajíce, sovy čeledi Strigidae, bílé jeleny a nakonec i pro naše kozy bezoárové.

V té době se již společnost probouzela z údajného bezbřehého liberalismu, a tak se i právní úprava utužovala.

V roce 1998 nejen že o dotace přišli zajíci, ale bylo přímo zákonem zavedeno i účelové určení dotací. Sovám na hnízda, bezoárovým kozám a bílým jelenům na krmení a léky. Ne už tedy na plot obory či zvěrolékaře. Kdyby někdo použil dotace v rozporu s účelovým určením, tedy například sice sovám, ale ne na hnízda, dopustil by se úvěrového podvodu podle § 250b odst. 2 trestního zákona.

Rok 1999 byl pak skutečným obratem. Pro nakládání s našimi penězi byl totiž v zákoně o státním rozpočtu konečně vytvořen skutečně pevný legislativní rámec – „hřiště bylo nalajnováno“, řečeno moderní mluvou. Tímto rokem počínaje uvádí totiž přímo zákon ve své příloze, kolik z našich daní přijde na jednu kozičku, bílého jelena či jiného reprezentanta živočišné říše, který se zalíbil státnímu úředníkovi. Takže již přesně víme, že chov jedné kozy bezoárové přijde na 1 500 Kč, bílého jelena na 2 500 Kč. Zajímavější je tetřev hlušec, kterého lze chovat a vypustit do přírody za 14 000 Kč ve formě dotace. Ovšem nejlépe se člověk má při chovu dropa velkého, za kterého dostane dotaci ve výši 20 000 Kč.

Přínos zákona o státním rozpočtu na r. 1999 byl nejen v tom, že stanovil pevné částky dotací, ale i v tom, že stanovil zákonné podmínky výplaty těchto dotací.

Dotace lze vyplatit, když je dotčené zvíře vypuštěno do volné přírody a tomuto vypuštění je přítomen zástupce územního odboru ministerstva zemědělství. Ovšem pouhá pasivní účast zástupce státu nestačí. Současně musí být sepsán „zápis o provedeném vypuštění“. Vida, alespoň máme jis

totu, že si ty úředníky neplatíme zbytečně - i zápis nám sepíše, když na to přijde. Nesmíme ovšem zapomenout ani na skutečnost, že pro každou vypouštěnou koroptvičku či jiné dotované ptactvo musí být takto zpracován dokument „koncepte ochrany“ a „plán opatření a způsobu vypouštění“. Pro kozu bezoárovou a bílého jelena je potom dotace limitována i tak, že se vyplácí pouze na ty kusy, které se vejdou do počtu, který je definován jako „normovaný stav určený okresním úřadem“. Zde máme další důkaz toho, co vlastně úřednictvo za naše peníze dělá. Mimo jiné „veřejně prospěšné“ činnosti normuje počet bezoárových koz a bílých jelenů.

Rok 2000 nepřinesl v právní úpravě žádný výrazně nový prvek. Zdá se, že systém utrácení našich peněz se plně osvědčil. Dokonce i sazby zůstaly na své staré úrovni, což je ovšem pozoruhodné, protože nějakého úředníka přece muselo napadnout, že by bylo v zájmu „společnosti“, aby indexoval dotace podle inflace. Nebo že by tomu tak nebylo? Nestala se náhodou nějaká chyba? Neděje se občanům, které baví pěstovat kozy bezoárové či jinou zvířenu, nějaká újma, když nadále inkasují za svou činnost neindexované částky? Patrně ne, neboť jde jistě o součást nějaké zásadní (a patrně z důvodu národní bezpečnosti občanům skryté) strategie zvyšování civilizovanosti společnosti.

Stejně tak návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2001 zachovává vydobyté pozice a úřední postupy na ně navázané. Jen zákon znovu zdůrazňuje, že je potřeba, aby všichni dotovaní jedinci byli trvale označeni značkami a byla o nich (za naše peníze) vedena evidence. Což by mimochodem nebyl špatný princip, kdyby byl přijat všeobecně, tj. nejen na zvěř, ale i na dotované jedince lidského druhu. Lze se v tomto ohledu jen těšit na výsledky případné kontroly, která je podle zákona v pravomoci Nejvyššího kontrolního úřadu.

„Staří“ ekonomové vyznávající laissez faire by nad tímto příkladem jistě řekli, že státní rozpočet je horší než loupežník s pistolí v ruce, neboť poté, co nás stát okrade o daně, neuteče, ale ještě se tváří, že s našimi penězi zajišťuje „veřejné blaho“. Na tak zastaralé ekonomické myšlení dnes už ovšem nikdo nedá a zmínky o liberalismu jsou na cestě k „nové ekonomice“ považovány za velmi ošklivá slova, která se ani nahlas v „dobré společnosti“ nemohou vyslovovat.

JUDr. Miroslav SYLLA, advokát

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Předplatné časopisu TERRA LIBERA na rok 2001 v tištěné podobě doručené na libovolnou adresu v ČR získá ten, kdo uhradí alespoň 0,375 g zlata nebo 150 Kč jedním z následujících způsobů:

- 1) zaplacením v systému e-gold na účet 131844
- 2) platbou v hotovosti na kontaktní adrese TL
- 3) poukázáním daru LI na účet 559461/5100

Všechna čísla roku 2000 lze získat za 0,25 g zlata nebo 100 Kč.

Předplatné elektronické verze TERRA LIBERA ve formátu PDF doručené na jakoukoliv e-mailovou adresu lze získat úhradou minimálně 50 % uvedených částek.

Více o e-gold na www.libinst.cz v sekci TERRA LIBERA.

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.
Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Jeho vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

Kozel a Koza Bezoárovi děkují jménem veškeré dotované fauny daňovým poplatníkům ČR za jejich nedobrovolný příspěvek na zlepšení tíživé sociální situace. Přejí všem veselé Vánoce a bohatý nový fiskální rok 2001 a doufají, že ani v následujícím roce nebudou zájmy zvěře ze strany státu opomenuty.

Nemáte dárek k Vánocům? Bloudíte přeplněnými obchody a nenapadá vás, jak potěšit své blízké?

**Dejte jim pod stromeček
předplatné TERRA LIBERA na rok 2001!**

Objednejte si TL prostřednictvím internetu a do poznámky napište „dárkové předplatné“.